

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie z powództwa M.D.

przeciwko K.K.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 13 września 2023 r. wniosku pozwanej o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie P.M. od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym Warszawa-Praga w Warszawie, sygn. I C 1921/21

stwierdza swoją niewłaściwość i wniosek zgodnie z właściwością przekazuje do rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie.

UZASADNIENIE

Wnioskiem datowanym na 4 marca 2023 r. K.K. wniosła o wyłączenie od rozpoznania sprawy o sygn. I C 1921/21 toczącej się przed Sądem Okręgowym Warszawa – Praga w Warszawie Sędziego Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie P.M. Argumentacja przedstawiona we wniosku sprowadza się do kwestii powołania wskazanego sędziego na urząd sędziego Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw.

Postanowieniem z 17 czerwca 2023 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie przedstawił do rozpoznania Sądowi Najwyższemu wniosek pozwanej

K.K. złożony w postępowaniu prowadzonym przed Sądem Okręgowym Warszawa-Praga w Warszawie w sprawie o sygn. I C 1921/21 o wyłączenie sędziego oparty o zarzut braku niezależności sądu i braku niezawisłości sędziego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Stosownie do treści art. 26 § 2 u.SN do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma toczyć się postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Na tle treści ww. przepisu ukształtował się w orzecznictwie pogląd o odrębności instytucji procesowych, które służą ocenie wniosków i oświadczeń zmierzających do wyłączenia sędziego, których podstawą są zarzuty niezależności sądu i niezawisłości sędziego, oraz tych, których podstawę stanowią zarzuty zmierzające do podważenia bezstronności sędziego w danej sprawie.

Pojęcie „niezależności” i „niezawisłości” zwykło się przy tym odnosić do okoliczności związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w ogólności, w tym do braku niezależności sądu wobec organów pozasądowych, braku samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych czy braku niezależności od wpływu czynników społecznych i politycznych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 3 czerwca 2020 r., I NWW 28/20; 10 listopada 2020 r., I NWW 64/20; 30 kwietnia 2021 r., I NWW 91/20).

„Bezstronność” określa się zaś jako obiektywną bezstronność sędziego rozumianą zarówno jako subiektywne poczucie sędziego co do własnej bezstronności, jak i jego bezstronność w odbiorze zewnętrznym opartą na zobiektywizowanych przesłankach i analizowaną przez odwołanie się do oceny sytuacji dokonanej przez przeciętnego, rozsądnie rozumującego obserwatora

procesu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 listopada 2022 r., I NWW 154/21).

W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmowano przy tym, że przepis art. 26 § 2 u.SN ustanowił wyłączną właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego w przypadku wniosków o wyłączenie sędziego, których podstawą są zarzuty dotyczące braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Konsekwentnie przyjęto, że pozostałe wnioski, oparte na innych podstawach (w tym zarzucie braku bezstronności sędziego), powinny zostać rozpoznane przez sąd powszechny lub Sąd Najwyższy, którego właściwość powinna być ustalana na podstawie przepisów odpowiedniej ustawy procesowej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 25 czerwca 2020 r., I NWW 10/20; 30 września 2020 r., I NWW 66/20; 10 listopada 2020 r., I NWW 58/20; 3 sierpnia 2021 r., I NWW 38/21).

2. Ukształtowany w opisany sposób system kontroli spełniania przez sędziów orzekających w konkretnych sprawach standardów niezawisłości oraz bezstronności został jednak zakwestionowany przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który w wyroku z 5 czerwca 2023 r. zapadłym w sprawie C-204/21R stwierdził, że przyjmując i utrzymując w mocy art. 26 §§ 2 i 4-6 i art. 82 §§ 2-5 ustawy o Sądzie Najwyższym, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw, jak również art. 10 tej ustawy, przekazujące do wyłącznej właściwości Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów i zagadnień prawnych dotyczących braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego, Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom, które na niej ciążyą na mocy art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (tekst skonsolidowany Dz.Urz.UE 2016 C 202, s. 1, dalej: „TFUE”) w związku z art. 47 Karty Praw Podstawowych, jak również na mocy art. 267 TFUE i zasady pierwszeństwa prawa Unii.

3. Jak zaś przypomniał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19, mającej moc zasady prawnej, podstawą funkcjonowania Unii Europejskiej jest wzajemne

zaufanie państw członkowskich, w szczególności przez przestrzeganie prawa UE. Z tego względu, zgodnie z zasadą lojalnej współpracy wyrażoną w art. 4 ust. 3 akapit pierwszy Traktatu o Unii Europejskiej (Dz.U. 2004, nr 90, poz. 864/30 ze zm., dalej: „TUE”) – Państwa Członkowskie zapewniają na swym terytorium stosowanie i poszanowanie prawa Unii oraz podejmują w tym celu środki służące zapewnieniu wykonania zobowiązań wynikających z traktatów lub aktów instytucji Unii. Realizacji celów Unii służyć ma system sądowniczy, na który składa się Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz sądy państw członkowskich. Zapewnienie jednolitego stosowania prawa Unii na całym jej obszarze wymaga ścisłej współpracy TSUE oraz sądów państw członkowskich. Jej ramy wyznacza procedura odesłania prejudycjalnego przewidziana w art. 267 TFUE, która, ustanawiając dialog między sądami, zwłaszcza między Trybunałem a sądami Państw Członkowskich, ma na celu zapewnienie jednolitej wykładni prawa Unii, umożliwiając tym samym zapewnienie jego spójności, skuteczności i autonomii.

4. W przypadku stwierdzenia sprzeczności między przepisem prawa krajowego a przepisem prawa UE, rolą sądu krajowego jest w konsekwencji w pierwszej kolejności podjęcie próby prounijnej wykładni przepisu prawa krajowego. W świetle orzecznictwa TSUE obowiązek prounijnej wykładni niezgodnego z prawem unijnym przepisu sięga tak daleko, że sąd krajowy może pominąć przepis prawa krajowego i w jego miejsce zastosować inny przepis prawa krajowego, który będzie zgodny z prawem UE lub którego wykładnia taką zgodność pozwoli uzyskać. Jeżeli natomiast sąd krajowy nie może zinterpretować przepisu prawa krajowego w sposób zgodny z prawem UE lub nie znajdzie w krajowym systemie prawnym innego przepisu, który mógłby zastępczo stanowić podstawę prawną dla rozstrzygnięcia sprawy w sposób zgodny z prawem unijnym, może nawet rozważyć kwestię odmowy zastosowania przepisu prawa krajowego (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 24 stycznia 2012 r. w sprawie C-282/10 Dominguez, wyrok Sądu Najwyższego z 19 października 2012 r., III SK 3/12).

5. Z powyższego wynika że art. 26 § 2 u.SN w zakresie, w jakim przewiduje wyłączną właściwość Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych do rozpoznawania wniosków dotyczących wyłączenia sędziego, obejmujących

zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego, nie znajduje obecnie już zastosowania. Rozpoznawanie wniosków o wyłączenie sędziego obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego odbywa się zatem na zasadach ogólnych według właściwości wynikającej z właściwych przepisów proceduralnych.

5. Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art 200 § 1⁴ k.p.c. w zw. z art. 52 § 1 k.p.c. w zw. art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. stwierdził swoją niewłaściwość i przekazał wniosek Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie – zgodnie z właściwością.

[JW]

[ms]